

تبیین جامعه‌شناختی شادکامی جوانان بر اساس عوامل سرمایه‌ای و غیرسرمایه‌ای

سعید سلطانی بهرام* ، داود قاسم‌زاده**

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱/۲۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۶/۱۶

چکیده

امروزه شادکامی به‌عنوان یکی از شاخص‌های مهم سلامت روانی در جامعه بوده و از مفاهیم و مؤلفه‌های اساسی در زندگی جوانان به شمار می‌رود. در این پژوهش، مطالعه شادکامی از نگاه جامعه‌شناختی مطمح نظر بوده و عوامل سرمایه‌ای (سرمایه اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی) و غیرسرمایه‌ای (امید به آینده، دینداری و رضایت از زندگی) در ارتباط با آن مورد بررسی قرار گرفته است. پژوهش حاضر به شیوه پیمایش انجام گرفته و جامعه آماری جوانان ۱۵ تا ۲۹ ساله استان آذربایجان شرقی هستند که ۶۱۳ نفر از آنها با استفاده از فرمول کوکران و به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که میانگین شادکامی در میان جوانان مورد مطالعه برابر با ۶۰/۳۱ درصد می‌باشد که نشان می‌دهد شادکامی از وضعیت متوسط به بالایی در میان جوانان استان آذربایجان شرقی برخوردار است. نتایج آزمون فرضیه‌های تحقیق نشان می‌دهد که میانگین شادکامی به تفکیک جنسیت و وضعیت تأهل متفاوت نبوده، ولی به تفکیک سطح تحصیلات جوانان، شهر محل سکونت، وضعیت اشتغال تفاوت معنی‌داری داشته است. همچنین شادکامی با متغیرهای امید به آینده، دینداری، رضایت از زندگی، سرمایه اجتماعی و اقتصادی ارتباط مثبت و معنی‌داری دارد. نتایج تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد که، از میان متغیرهای تحقیق، سه متغیر امید به آینده، سرمایه اجتماعی و فرهنگی، رضایت از زندگی و سرمایه اقتصادی حدود ۴۳ درصد واریانس متغیر شادکامی را تبیین می‌کنند.

واژه‌های کلیدی: شادکامی، متغیرهای سرمایه‌ای، متغیرهای غیرسرمایه‌ای، جوانان

مقدمه و بیان مسئله

احساس شادی و نشاط یکی از ضروری‌ترین خواسته‌های فطری و نیازهای روانی انسان به شمار می‌رود، و به دلیل تأثیرات عمده بر سالم‌سازی و بهسازی جامعه، مدت مدیدی است ذهن بشر را به خود مشغول کرده است. امروزه بسیاری از ملل به‌نوعی درصدد ایجاد یک جامعه سالم و بانشاط هستند، زیرا به نظر می‌رسد احساس شادی از یکسو انسان‌ها را برای زندگی بهتر و بازدهی بیشتر آماده می‌کند و از سوی دیگر به دلیل ویژگی مسری بودن آن، بستگی‌های فرد را با محیط گسترده می‌کند. مادامی که شهروندان احساس شادی کنند، همواره در خدمت به شهر و افراد جامعه اهتمام بیشتری می‌ورزند (مظفر، ۱۳۷۹: ۱۳). شادی معانی متفاوتی دارد که دربرگیرنده لذت زودگذر، لذت ماندگار و لذت از کل زندگی می‌باشد. شادی یکی از نیازهای اصلی انسان و اصلی‌ترین انگیزه برای تلاش‌های انسان و یکی از اساسی‌ترین نقاط قوت برای موجود انسان می‌باشد که خلاقیت را تقویت کرده و افراد را در رسیدن به اهدافشان کمک می‌کند و توانایی تصمیم‌گیری وی را بهبود می‌بخشد (Khosrojerdi et al, 2018: 283). پژوهش‌های اخیر، توجه زیادی به منافع حاصل از تجربه شادی داشته‌اند. پیشرفت‌های جدید در رشته‌های روانشناسی مثبت نشان داده‌اند که افراد شاد در فرآیند زندگی خود موفق هستند و سلامت و امید به زندگی بالایی دارند (Zhu & Fan, 2018: 43).

در حالت کلی، شادی دربرگیرنده همه چیزهای مثبت است، چیزی است که بشر همیشه در آرزوی دست یافتن بدان بوده است و هدف غایی وی به شمار می‌آید. به‌عبارت‌دیگر، شادی یک هدف نهایی است که به‌تنهایی می‌تواند رضایت‌بخش باشد. مرور مطالعات مرتبط با شادی نشان می‌دهد که اصطلاح شادی بسیار نزدیک با مفهوم رضایت از زندگی و بهزیستی ذهنی و کیفیت زندگی و حتی در مواردی به‌صورت جایگزین به کار می‌روند (Chitchai et al, 2018: 338). شادی به‌مثابه احساس کلی از بهزیستی، لذت، موفقیت و رشد به ذهنیت مرتبط هست (Edraki et al, 2018: 325). شادی با افسردگی، عزت‌نفس، خوش‌بینی و روابط بین فردی همبسته می‌باشد (Kim &

152: Kim, 2012). شادی همچنین با سطح پایینی از استرس و تاب‌آوری بالا و اعتماد به نفس مرتبط می‌باشد (Kim et al, 2016: 301).

شادی و نشاط به‌عنوان یکی از هیجان‌ناث مثبت، نقش تعیین‌کننده‌ای در تأمین سلامت فرد و جامعه دارد. در رتبه‌بندی جهانی شادکامی که در سال ۲۰۱۸ انجام گرفته، ایران از بین ۱۵۶ کشور بررسی شده در رتبه ۱۰۶ قرار داشته است. این مسئله وقتی با اهمیت می‌شود که متغیرهای جوان بودن جمعیت کشور و ضرورت نشاط جوانان به‌عنوان مهم‌ترین سرمایه انسانی را در نظر بگیریم (نوفرستی، ۱۳۹۷: ۵). مطالعه کشوری سنجش میزان شادی در سال ۱۳۸۸ بر روی افراد ۱۸-۶۵ سال نشان می‌دهد که توزیع جغرافیایی شادی در استان‌های مختلف یکسان نیست. بر اساس یافته‌های این پژوهش، شهر محل سکونت نیز با ارزیابی وضعیت شادکامی در افراد ارتباط داشته و شهروندان شهرهای کوچک شادکامی بهتری را نسبت به شهرهای بزرگ تجربه می‌کنند. از یک سو، نتایج مطالعات کمی و کیفی حاکی از وضعیت نامطلوب شادی و نشاط در کشور دارد و از سوی دیگر، نتایج گزارش‌های موسسه‌های بین‌المللی هم نشان‌دهنده رتبه پایین ایران در شاخص‌های مرتبط با نشاط و شادی دارد (علیزاده اقدم، ۱۳۹۰).

احساس شادی و به‌طور کلی ظهور و بروز شادی در کنار دیگر نیازها، از نیازهای ضروری برای دوام و استحکام و همچنین کارآمدی هر جامعه‌ای است. از سوی دیگر، با گسترش شهرها و جمعیت آن، همواره شاهد کمی شدن و عددی شدن جوامع و شهرها و در نهایت تقلیل عواطف و شادی‌ها به‌عنوان یک آسیب هستیم (عباس زاده و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۵۹). به نظر می‌رسد با توجه به ویژگی‌های و خصوصیات خاص دوره جوانی نظیر هیجان‌طلبی، خشونت، استرس و اضطراب، انرژی جوانی و با توجه به یافته‌های پژوهش‌های قبلی و نبود برنامه‌ریزی اجتماعی مبتنی بر نشاط جوانان، ضرورت دارد پژوهش‌هایی در خصوص شادی و نشاط جوانان استان آذربایجان شرقی انجام گیرد. در این راستا، سؤال اصلی پژوهش حاضر این است که چه عواملی در شادکامی جوانان استان

آذربایجان شرقی تعیین‌کننده هستند؟ نقش عوامل سرمایه‌ای و غیر سرمایه‌ای در تبیین شادکامی جوانان استان آذربایجان شرقی چه بوده است؟

ادبیات و مبانی نظری پژوهش

شادکامی در لغت‌نامه دهخدا به معنای خرمی، کامروایی و خوشحالی آمده است (دهخدا، ۱۳۷۷: ۱۹۸۷/۱۳). فیتزپتریک دو تعریف سطحی و عمیق از شادکامی ارائه می‌کند؛ در تعریف سطحی، شادکامی را به‌مثابه یک تجربه خاص روانی یا جسمانی قلمداد می‌کند، مانند احساسی که فرضاً به هنگام پیروزی در یک مسابقه به ما دست می‌دهد. در تعریف عمیق‌تر نیز شادکامی را به حالتی عمومی و غالب تعبیر می‌کند؛ حالتی که لزوماً به احساس سرخوشی یا نشاطی خاص کاهش‌پذیر نباشد و غالباً با عنوان رضایت یا خرسندی از آن یاد می‌شود (فیتزپتریک، ۱۳۸۱: ۲۰). وین‌هوون شادکامی را ارزیابی کلی ذهنی فرد از کیفیت زندگی خود تعریف می‌کند؛ به‌عبارت‌دیگر، فرایند خود ارزیابانه احساسی و شناختی فرد از محیط انگیزشی خویش (Veenhoven, 2010). هلی‌ول و پاتنام شادکامی را هدف غایی زندگی انسان تعریف می‌کند (Helliwell & Putnam, 2004).

داینر و همکارانش در تشریح شادکامی و اجزای آن، آن را ارزشیابی احساسی و شناختی افراد از زندگی خود می‌دانند و اجزای شادی را رضایت زندگی، وجود خلق و هیجان‌های مثبت و خوشایند، نبود خلق یا هیجان‌های منفی و عوامل دیگری چون خوش‌بینی، عزت‌نفس و احساس شکوفایی معرفی می‌کنند. در این نظریه آنها ویژگی‌های افراد شادکام را داشتن دستگاه ایمنی قوی، عمر طولانی‌تر، برخورداری از روابط اجتماعی بهتر و مفیدتر، مقابله مؤثرتر با موقعیت‌های سخت و دشوار، خلاقیت و موفقیت بیشتر و گرایش زیاد برای کمک به دیگران معرفی می‌کنند (بخارایی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۶).

از نظر پارسونز، نظام اجتماعی از مجموعه‌ای کنشگران فردی تشکیل می‌شود که در یک موقعیت فیزیکی، با یکدیگر کنش متقابل دارند. این کنشگران برحسب گرایش به

ارضای حد مطلوب برانگیخته می‌شوند و رابطه‌شان با موقعیت و با همدیگر به واسطه یک نظام ساختاربندی شده فرهنگی و نمادهای مشترک مشخص می‌شود. وی در کتاب نظام اجتماعی نشان می‌دهد که چگونه روابط نقش بر اساس انتظارات مشترک در مورد رفتار و نگرش‌های افراد دیگر به وجود می‌آید. این انتظارات خود نتیجه فرآیندهای مشترک درونی ساختن هنجارهای جامعه و اجتماعی شدن هستند. دو نوع رضایت در جامعه برای افراد وجود دارد. الف) رضایت درونی و ب) رضایت ابزاری در سطح سازمان، رضایت درونی دربرگیرنده تأیید فرد از جانب دیگران، تصدیق موفقیت شغلی و تأمین شغلی است و رضایت ابزاری شامل پاداش‌های موجود در سازمان‌هاست که اساساً از نوع پاداش‌های مادی است. بنابراین، در صورتی که نظام فرهنگی بتواند بین نظام شخصیتی و انتظارات روانی و مادی آنها و اهداف سازمانی، ارتباط منطقی ایجاد کند، کنشگران می‌توانند به احساس رضایتمندی دست یابند (کیا و امیری، ۱۳۹۲: ۱۳۹).

یکی از مؤلفه‌های مؤثر در شادکامی، سرمایه اجتماعی می‌باشد. پژوهشگران زیادی به مطالعه سرمایه اجتماعی و رضایت کلی از زندگی پرداخته‌اند و رابطه معنی‌داری را بین این دو متغیر دریافته‌اند و به این نتیجه رسیدند که بین سرمایه اجتماعی و رضایت کلی از زندگی در سطح فردی به واسطه کانال‌ها و شکل‌های مختلف رابطه مثبت و معنی‌داری دارد (Leung et al, 2010: 10). آن‌ها به سرمایه اجتماعی به‌عنوان یکی از همبسته‌های اصلی و قوی برای بهزیستی ذهنی نگاه می‌کنند و علاوه بر آن، به سرمایه اجتماعی به‌مثابه متغیری مهم از تفاوت‌های اقتصادی در تبیین تفاوت‌های رضایت از زندگی اشاره می‌کنند (Helliwell & Barrington-Leigh, 2010: 14).

از نظر گیدنز، در جامعه سنتی، زندگی مبتنی بر ایمان و قطعیت است و هیچ‌چیز جز عامل خارجی آن را مختل نمی‌کند. ولی در زندگی مدرن بر احتمالات و عدم قطعیت بنا شده و لذا اعتماد او با نوعی اضطراب و دلهره درونی توأم شده که ذاتی زندگی مدرن است. گیدنز در یکی از آثارش با عنوان «دگرذیسی صمیمیت» از نوعی سرمایه اجتماعی جدید با عنوان «رابطه ناب» یا رابطه به خاطر رابطه یاد می‌کند که در آن افراد، عاری از هر

نوع وابستگی اقتصادی، سیاسی، ایدئولوژیک و غیره، صرفاً به خاطر مودت، دوستی، عشق متقابل و با هم بودن به تشکیل خانواده‌ای اقدام می‌کنند که در آن همفکری، همدلی، همکاری و اعتماد، احترام و بهره‌مندی و احساس لذت متقابل جای هرگونه نابرابری اجتماعی و تبعیض جنسیتی را می‌گیرد (موسوی و قاسم‌زاده، ۱۳۹۷). وی عنوان می‌کند که مدرنیته احتمال خطر را در بعضی حوزه‌ها کاهش داده، ولی درعین حال خطرها و ناامنی‌های دیگر را جایگزین کرده است.

از جمله عوامل تهدیدکننده شادی از نظر گیدنز عبارت‌اند از: تهدیدهای خشونت‌آمیز ناشی از صنعتی شدن جنگ، متزلزل شدن ریشه‌های اعتماد به نظام‌های انتزاعی و احساس ناامنی و اضطراب وجودی (عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۶۱). سرمایه اجتماعی به معنای شبکه روابط، تعهد و اعتماد اجتماعی را در جوامع سنتی محدود و درون‌گروهی و در جوامع مدرن وسیع و تعمیم‌یافته می‌داند. اعتماد عام به اصحاب تخصص یکی از مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی جدید و نوظهور در جوامع مدرن است که پایه اصلی حیات اجتماعی است. گیدنز مدرنیته متأخر را با فرآیندهای جهانی‌شدن، بازاندیشی و از جاکندگی و تهی شدن ظروف زمان و مکان در قالب مفهوم فضا زمینه‌ساز کنش‌های از راه دور، تعاملات گسترده، و اعتماد انتزاعی و تعمیم‌یافته می‌داند. این امر مفهوم سرمایه اجتماعی را از سطوح محلی و ملی به سطح جهانی گسترش می‌دهد. او سرمایه اجتماعی جدید را با قدیم متفاوت می‌داند.

در جامعه سنتی، زندگی مبتنی بر ایمان و قطعیت است و هیچ چیزی جز عامل خارجی آن را مختل نمی‌کند. ولی انسان مدرن زندگی‌اش بر احتمالات و عدم قطعیت است و لذا اعتماد او توأم با نوعی اضطراب و دلهره^۱ درونی است که ذاتی زندگی مدرن است. گیدنز در یکی از آثارش با عنوان «دگرذیسی صمیمیت» از نوعی سرمایه اجتماعی جدید با عنوان «رابطه ناب» یا رابطه به خاطر رابطه یاد می‌کند که در آن افراد، عاری از هر نوع وابستگی اقتصادی، سیاسی، ایدئولوژیک و غیره، صرفاً به خاطر مودت، دوستی، عشق متقابل و با هم بودن به تشکیل خانواده‌ای اقدام می‌کنند که در آن همفکری، همدلی، همکاری و اعتماد،

احترام، و بهره‌مندی و احساس لذت متقابل جای هرگونه نابرابری اجتماعی و تبعیض جنسیتی را می‌گیرد (قاسم‌زاده، ۱۳۹۰: ۴۵).

وی عنوان می‌کند که مدرنیته احتمال خطر را در بعضی حوزه‌ها کاهش داده است، اما در عین حال خطرها و ناامنی‌های دیگر را جایگزین ساخته است. از جمله عوامل تهدیدکننده شادی از نظر گیدنز عبارت‌اند از: تهدیدهای خشونت‌آمیز ناشی از صنعتی شدن جنگ، متزلزل شدن ریشه‌های اعتماد به نظام‌های انتزاعی و احساس ناامنی و اضطراب وجودی. همچنین، از جمله تأمین‌کننده شادمانی از نظر گیدنز را می‌توان اعتماد همراه با احتیاط نسبت به نظام‌های انتزاعی، اعتماد و وانهی امور زندگی به دست نظام‌های تخصصی، و دگردیسی صمیمیت و شکل‌گیری رابطه ناب دانست. پژوهش‌ها نشان می‌دهند یکی از عواملی که بدون واسطه دیگر متغیرها، شادمانی افراد را تا حد زیادی افزایش می‌دهد، روابط اعتماد آمیز است. این عامل در سطح خرد از طریق متغیر انزوای اجتماعی و در سطح کلان از طریق سرمایه اجتماعی صورت می‌گیرد. در نظر آنها هر اندازه میزان اعتماد افراد به یکدیگر کاهش یابد، افراد احساس انزوای بیشتری کرده، در نتیجه، احساس شادمانی کمتری خواهند داشت (چلیپی و موسوی، ۱۳۸۷: ۳۸).

بر اساس مطالعات و یافته پژوهش‌های گذشته، سرمایه فرهنگی هم بر شادی در سطوح مختلف خرد و کلان تأثیرگذار می‌باشد. سرمایه فرهنگی می‌تواند حاصل مهارت‌ها و تجربه‌هایی باشد که مجوز ورود به عرصه‌هایی را برای شخص و گروه‌ها فراهم سازد. رضایت و شادی فرد نیز تا حدودی به استفاده از این مهارت‌ها و موفقیت‌ها بستگی دارد. این صرفاً به خاطر دریافت پاداش نیست، بلکه از انجام کار ماهرانه رضایت درونی حاصل می‌شود. به‌طور کلی، سرمایه فرهنگی افراد زمینه‌های ارزیابی و تفسیر متفاوت رویدادها و به عبارتی دانش‌های متفاوتی را برای آنان فراهم می‌کند که این مقوله بر اساس دیدگاه‌های شناختی - که بروز و ظهور هیجانات را تولید تفکر انسان، نوع تفسیر او از رویدادها و به‌طور کلی بازتاب نوع ادراک او از وقایع می‌دانند - هیجانات متفاوتی در افراد و گروه‌های متعدد ایجاد می‌کند.

بنابراین، میزان دسترسی افراد به سرمایه‌های فرهنگی موجب احراز نوع خاصی از سبک زندگی توسط آن‌ها می‌شود. آن‌چنان‌که سبک زندگی افراد مجموعه تفکرات، تفاسیر و ادراکات آنها را تشکیل می‌دهند و آن بر بروز هیجانات خاص (شادی، غم و ...) مؤثر واقع می‌شود (خوش فر و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۰۲). از سویی دیگر، باومن معتقد است راهبرد خوشحال‌تر کردن مردم از طریق صرفاً افزایش درآمدشان جواب نمی‌دهد. امری که بسیاری از افراد را خوشحال می‌سازد و احتمالاً برای شادی هرکسی ضروری است. افتخار کردن به «انجام دادن کار به‌درستی» و با زیردستی، هوشمندی و مهارت است. به‌عبارت‌دیگر، بخشی از برآورده شدن شادی افراد به‌واسطه سرمایه فرهنگی (نهادینه‌شده) آن‌ها تحقق پیدا می‌کند (Bauman, 2009: 7).

یکی دیگر از مؤلفه‌های تأثیرگذار در شادکامی، سرمایه اقتصادی می‌باشد. بسیاری از مردم می‌پندارند، ثروت کلید شادی بیشتر است. اگرچه مطالعات بین‌المللی نشان می‌دهند که بین ثروت و رضامندی همبستگی مثبتی وجود دارد ولی همین مطالعات نشان می‌دهند که مردم کشورهای فقیرتری نظیر ایرلند از مردم کشورهای غنی‌تری نظیر آلمان غربی از شادی و رضامندی بیشتری برخوردارند. آرگایل (۱۹۹۹) نیز معتقد است بین درآمد و شادمانی ارتباط مثبت وجود دارد، اما پژوهش‌های وی نشان می‌دهد که این ارتباط در بین اقشار کم‌درآمد بیشتر است یعنی درآمد تا اندازه‌ای که نیازهای مادی افراد را برطرف می‌سازد بر شادمانی تأثیر دارد ولی درآمد بیش‌ازحد موردنیاز شادمانی را افزایش نمی‌دهد (دهقانی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۶۰). بنابراین می‌توان استنباط کرد که سرمایه اقتصادی علیرغم تصور و تخیل اولیه، منجر به شادی بیشتر نمی‌شود. به‌عبارت‌دیگر، درآمد و ثروت می‌تواند به‌عنوان عوامل تأثیرگذار بر شادی عمل کنند ولی تداوم و استمرار آن به متغیرهای ذهنی مهم دیگر وابسته است (موسوی و قاسم‌زاده، ۱۳۹۷).

یکی از متغیرهای دیگر که شادکامی جوانان را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد متغیر دینداری است. دینداری یا عمل به باورهای دینی، اشاره به اعمال و مناسک و رفتارهایی دارد که مخصوص یک دین یا مذهب می‌باشد. از دیدگاه برگین (۱۹۹۱)، مذهب نیز تأثیر

مثبتی بر سلامت روانی افراد، با گرایش مذهب درونی دارد. در حالی که افراد با مذهب بیرونی، نه تنها سودی از مذهب نمی‌برند، بلکه نتایج منفی دامن‌گیر آن‌ها می‌شود. به دلیل سبک زندگی خاصی که افراد دارای جهت‌گیری مذهبی درونی دارند، آن‌ها رویدادها را کمتر استرس‌زا ارزیابی می‌کنند، یا پس از بروز استرس، آن را به‌منزله فرصتی برای رشد و تقویت معنوی و روحی خود می‌دانند و یا آن را برنامه و تدبیر الهی گریزناپذیر تعبیر می‌کنند. می‌توان گفت: باورهای دینی می‌توانند فرد را به‌سوی کمال و تعالی و در نتیجه، سلامت روانی هدایت کنند، به‌گونه‌ای که فرد به‌طور خودانگیخته و با بصیرت و شناختی منطقی، به اعتقادات و باورهای دینی ملتزم گردد (حسین ثابت و مومی پور، ۱۳۹۴: ۱۴۸).

پیشینه تحقیق

سادات چاوشی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی تدوین الگوی بومی خانواده شادی محور با استفاده از نظریه مبنایی با استفاده از رویکرد کیفی در بین فرهنگیان شاغل استان قم با تکنیک مصاحبه عمیق پرداختند از تجزیه و تحلیل مصاحبه با خانواده‌های شاد ۹۸ مقوله در کدگذاری باز و ۱۳ مقوله در کدگذاری محوری و از تجزیه و تحلیل مصاحبه با متخصصان خانواده ۸۷ مقوله در کدگذاری باز و ۱۱ مقوله در کدگذاری محوری و از تجزیه و تحلیل کیفی متون و پژوهش‌های مرتبط با عوامل مؤثر بر شادی خانواده، ۲۳ مقوله به دست آمد که در کدگذاری محوری در ده مقوله بر اساس شباهت موضوعی قرار داده شد. در نهایت با استفاده از مثلث سازی و بر اساس مقوله‌های متون و پژوهش‌های مرتبط، مصاحبه با متخصصان و خانواده‌های شاد، الگوی بومی خانواده شادی محور در ده بعد تدوین شد (سادات چاوشی و همکاران، ۱۳۹۷).

خطیبی (۱۳۹۶) در مطالعه‌ای با عنوان تبیین جامعه‌شناختی تعاملات همسایگی و تأثیر آن بر احساس نشاط اجتماعی شهروندان در شهر همدان با استفاده از روش پیمایشی به این نتیجه رسیدند که بین تعاملات همسایگی و نشاط اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

نتایج رگرسیون چندمتغیره نشان داد که از بین مؤلفه‌های تعاملات همسایگی، شبکه روابط تبیین‌کننده اصلی نشاط اجتماعی می‌باشد (خطیبی، ۱۳۹۶).

نقش توسعه برنامه‌های فرهنگی - اجتماعی دانشگاه پیام نور بر نشاط اجتماعی دانشجویان (۱۳۹۶) عنوان پژوهشی است که با استفاده از روش پیمایش انجام شده است. نتایج این مطالعه نشان داده است که متغیرهای سن، جنس، پایگاه اجتماعی و اقتصادی، عملکرد فرهنگی و اجتماعی همبستگی بالایی با نشاط اجتماعی دانشجویان دارد (اعلایی بوسجن و بشیری گیوی، ۱۳۹۶).

عباس زاده و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان بررسی ارتباط بین اشکال سرمایه و شادی در بین حاشیه‌نشینان و غیر حاشیه‌نشینان شهر تبریز با استفاده از روش پیمایشی در بین ۳۰۰ نفر از شهروندان به این نتیجه رسیدند که میزان شادی در بین افراد مورد مطالعه در حد متوسط رو به بالا می‌باشد و اشکال سرمایه (اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی رابطه معنی‌داری با شادی دارند، با این تفسیر که سرمایه اجتماعی و فرهنگی واریانس بیشتری از میزان شادی را تبیین می‌کند (عباس زاده و همکاران، ۱۳۹۵).

کامتان و همکاران (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان شادی در بین دانشجویان سال دوم پزشکی و همبسته‌های آن با استفاده از پرسشنامه آکسفورد به این نتیجه رسیدند که دانشجویان پسر از دانشجویان دختر شادتر بودند. ۸۵ درصد از دانشجویان پزشکی که احساس شادی داشتند، هرگز سیگار یا مواد مخدر مصرف نکرده بودند (Kamthan et al, 2019).

پژوهشی با عنوان ارتباط بین پایگاه و شادی: شواهدی از سیستم کاست در هند (۲۰۱۸) به انجام رسیده است. نتایج مطالعه نشان داده است در مناطق روستایی، کاست همچنان تعیین‌کننده فرصت‌های زندگی است. به این معنی که کاست‌هایی که در قرار داشتند به‌طور واضح شادتر از کاست‌های سطح پایین و متوسط بودند (Van Landeghem & Vandeplass, 2018).

نعمتی و مهدی پور مارالانی (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان ارتباط بین رضایت از زندگی و شادی با متغیر میانجی تاب آوری به این نتیجه رسیدند که رضایت از زندگی تأثیر مستقیم و معنی داری بر شادی دارد. رابطه بین رضایت از زندگی و شادی با میانجی گری تاب آوری صورت گرفته است. در کل، نتایج نشان می دهد که رضایت از زندگی بر شادی به صورت مستقیم و با واسطه تاب آوری تأثیر می گذارد (Nemati & Mehdipour Maralani, 2016).

بارتولینی و ساراجینو (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان شادی در طولانی مدت چگونه می باشد؟ چگونه سرمایه اجتماعی و رشد اقتصادی بر شادی در طول زمان تأثیر می گذارد. نویسندگان در این تحقیق به همبستگی روندهای بهزیستی ذهنی با روندهای سرمایه اجتماعی و تولید ناخالص داخلی پرداخته اند. آن ها به این نتیجه رسیدند که سرمایه اجتماعی به صورت گسترده در روند مدت طولانی و متوسط، روندهای بهزیستی ذهنی را پیش بینی می کند ولی در کوتاه مدت این ارتباط ضعیف می باشد. در واقع، در کوتاه مدت، تغییرات در سرمایه اجتماعی قسمت کمی از تغییرات بهزیستی ذهنی بیشتر از دوره های طولانی مدت را پیش بینی می کند (Bartolini & Sarracino, 2014).

فرضیه های تحقیق

- بین امید به آینده و شادکامی جوانان استان آذربایجان شرقی رابطه معنادار وجود دارد.
- بین دینداری و شادکامی جوانان استان آذربایجان شرقی رابطه معنادار وجود دارد.
- بین رضایت از زندگی و شادکامی جوانان استان آذربایجان شرقی رابطه معنادار وجود دارد.
- بین سرمایه اجتماعی و شادکامی جوانان استان آذربایجان شرقی رابطه معنادار وجود دارد.
- بین سرمایه فرهنگی و شادکامی جوانان استان آذربایجان شرقی رابطه معنادار وجود دارد.

- بین سرمایه اقتصادی و شادکامی جوانان استان آذربایجان شرقی رابطه معنادار وجود دارد.
- میانگین شادکامی جوانان استان آذربایجان شرقی برحسب متغیرهای جمعیت شناختی شامل جنسیت، وضعیت تأهل، سن، شهر محل سکونت، سطح تحصیلات، وضعیت اشتغال آنها متفاوت می‌باشد.

روش‌شناسی تحقیق

با توجه به اهداف تحقیق، این مطالعه از نوع توصیفی - تحلیلی است، یعنی هم، وضعیت متغیرهای تحقیق در میان شرکت‌کنندگان توصیف می‌شود و هم رابطه بین متغیرهای تحقیق آزمون می‌شود. این تحقیق از نظر اجرایی، از نوع تحقیق کاربردی می‌باشد چرا که محقق سعی می‌کند مباحث نظری را به صورت تجربی مورد آزمون قرار دهد. در این نوع پژوهش رابطه منطقی میان کار پژوهش و جامعه پدید می‌آید و محقق در اندیشه کاربرد یافته‌هایش می‌باشد. همچنین به لحاظ بررسی زمانی، در زمره تحقیقات مقطعی یا عرضی می‌باشد که در یک برهه زمانی خاصی صورت می‌گیرد. علاوه بر این، تحقیق حاضر از نوع پیمایشی^۱ است چرا که اطلاعات به صورت بررسی مطالعه نظرات پاسخگویان گردآوری خواهد شد. همچنین، می‌توان گفت این پژوهش از نوع مطالعات همبستگی است که درصدد هست که با شناسایی متغیرهای پیش‌بین، نقش آنها را در تبیین واریانس متغیر ملاک (شادکامی) مورد بررسی قرار دهد.

جامعه آماری این پژوهش، کلیه جوانان ۱۵ تا ۲۹ ساله استان آذربایجان شرقی هستند. استان آذربایجان شرقی بنا بر تقسیمات کشوری سال ۱۳۹۰ دارای ۲۱ شهرستان بوده است. لذا، با توجه به تعداد زیاد شهرستان و وسعت جامعه آماری و محدوده جغرافیایی پژوهش، مطالعه همه جامعه آماری مقدور نخواهد بود. بنابراین، ۵ شهرستان به صورت تصادفی و با توجه به موقعیت جغرافیایی به عنوان نمونه شهرستان‌های استان انتخاب شده‌اند. بدین صورت

که، بر اساس نقشه شهرستان‌های استان آذربایجان شرقی ۵ شهرستان از شمال و جنوب و غرب و شرق و مرکز استان انتخاب و وارد مطالعه شدند که این پنج شهرستان شامل شهرستان‌های تبریز، اهر، مرند، میانه و مراغه می‌شوند.

بنا بر نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰، جمعیت کل آذربایجان شرقی برابر با ۳۷۲۴۶۲۰ بوده است که از این تعداد ۱۱۰۲۸۲۵ نفر در سن ۱۵ الی ۲۹ سال قرار دارند. حجم نمونه آماری پژوهش مورد مطالعه از بین جوانان استان آذربایجان شرقی با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران، به شرح ذیل به دست آمده است. البته لازم به ذکر است که در این تحقیق برای جبران مشکلات احتمالی و قابلیت تعمیم بخشی بالا حجم نمونه به ۶۱۳ نفر ارتقا یافته است.

$$n = \frac{Nt^2 s^2}{Nd^2 + t^2 s^2}$$

$$n = \frac{1102825 \times 3.8416 \times 0.392}{1102825 \times 0.0025 + 3.8416 \times 0.392} = 602$$

با توجه به اینکه هیچ فهرستی از جامعه آماری در دست نیست، لذا انتخاب نمونه احتمالی با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده یا سیستماتیک از افراد میسر نیست. بنابراین مناسب‌ترین روش نمونه‌گیری برای این تحقیق، نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای است. برای استفاده از این شیوه، با در نظر گرفتن این نکته و پس از تعیین حجم نمونه شهرستان‌های مورد مطالعه و به نسبت جمعیت هر شهرستان، نمونه‌ها تخصیص یافتند. سپس از هر منطقه بلوک‌هایی به صورت تصادفی انتخاب شده و در مرحله آخر از هر بلوک، خانه‌هایی به صورت تصادفی انتخاب شدند. در این پژوهش، بنا بر ماهیت موضوع پژوهش و روش انجام آن، از پرسشنامه برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است. پرسشنامه‌هایی که برای گردآوری داده‌های مورد نیاز در این پژوهش به کار خواهد رفت به شرح زیر عبارت‌اند از:

- الف)** پرسشنامه شادکامی آکسفورد: برای سنجش شادکامی در میان جوانان از پرسشنامه ۲۹ گویه ای شادکامی آکسفورد استفاده شده است.
- ب)** پرسشنامه گرایش به امیدواری اسنایدر (ADHS): این پرسشنامه از ۲۴ گویه در سطح طیف لیکرت و به صورت ۶ گزینه‌ای استفاده شده است. برای سنجش میزان امیدواری از مقیاس گرایش به امیدواری اسنایدر (ADHS)^۱ استفاده شده است.
- ج)** پرسشنامه‌های محقق ساخته: شامل متغیرهای سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی، سرمایه اقتصادی، دینداری و رضایت از زندگی که در پژوهش‌های پیشین استفاده شده است و با توجه به جامعه آماری مورد نظر جرح و تعدیل شده است.
- د)** پرسشنامه متغیرهای زمینه‌ای: شامل جنسیت، منطقه محل سکونت، وضعیت تأهل، سن، میزان تحصیلات، وضعیت اشتغال، میزان درآمد ماهیانه خانوار و طبقه اجتماعی پاسخگویان می‌باشد.

تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای تحقیق

شادکامی: شادکامی به قضاوت فرد از درجه مطلوبیت کیفیت زندگی اطلاق می‌شود. به عبارت دیگر، شادمانی به این معناست که فرد چقدر از زندگی خود لذت می‌برد (Veenhoven, 2010). برادبورن معتقد است شادکامی عبارت است از میزان احساسات مثبت منهای میزان احساسات منفی و احساسات مثبت یعنی خوشی، لذت بردن و احساسات منفی همانند ترس، اندوه، دلهره و نگرانی (عابدی، ۱۳۸۴). برای عملیاتی کردن متغیر شادکامی از پرسشنامه ۲۹ گزینه‌ای آکسفورد استفاده شده که توسط آرگایل و لو ساخته شده و روایی و پایایی آن در ایران توسط علی پور و نوربالا (۱۳۸۷) انجام شده است.

امید به آینده: امید عبارت است از تمایلی که با انتظار وقوع مثبت همراه است و یا به عبارت دیگر، ارزیابی مثبت از آنچه فرد متمایل است و می‌خواهد که به وقوع بپیوندد

1. Adults Dispositional Hope Scale (ADHS)

(هزارجریبی و آستین فشان: ۱۳۸۸: ۱۲۲). برای سنجش میزان امیدواری از مقیاس گرایش به امیدواری اسنایدر (ADHS) استفاده شده است. این مقیاس در قالب ۲۴ گویه در سطح طیف لیکرت و به صورت ۶ گزینه‌ای است.

رضایت از زندگی: رضایت از زندگی، به رضایت کلی فرد از شرایط فعلی زندگی اطلاق می‌شود. رضایت از زندگی یک فرایند داوری است که افراد، کیفیت زندگی خود را بر اساس ملاک‌های منحصر به فرد خود ارزیابی می‌کنند. رضایت از زندگی، یک صفت پایدار و عینی نیست بلکه به تغییرات موقعیتی حساس بوده و بر اساس برداشت و دیدگاه خود افراد در نظر گرفته می‌شود (سجودی و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۰). برای سنجش متغیر رضایت از زندگی از پنج گویه به شرح ذیل استفاده شده است. در بیشتر جنبه‌ها، زندگی‌ام به ایده آل‌هایم نزدیک است. شرایط زندگی‌ام عالی است. از زندگی‌ام راضی هستم. تاکنون به چیزهای مهمی که در زندگی‌ام می‌خواسته‌ام، رسیده‌ام. اگر می‌توانستم بار دیگر زندگی کنم، تقریباً هیچ چیزی را تغییر نمی‌دادم.

دینداری: از نظر مفهومی تقید به دین عبارت است از اعتقادات فرد نسبت به خدا، روز رستاخیز، انبیا و هدفمندی جهان هستی، دارا بودن حالات متعادل و هماهنگ با اعتقادات و آمادگی برای عمل در جهت اعتقادات خویش (سراج زاده، ۱۳۷۸). از نظر عملیاتی، تقید به دین با پرسشنامه دینداری که سراج زاده (۱۳۷۸) بر اساس الگوی گلاک و استارک (۱۹۶۵) تهیه کرده است، سنجیده شده است.

سرمایه اجتماعی: به تمام عواید و منابعی که مجموعه افراد از قبل موقعیت اجتماعی و عضویت و ارتباط تنگاتنگ خود با انواع شبکه‌ها، نهادها و سازمان به دست می‌آورند، سرمایه اجتماعی اطلاق می‌شود (غفاری، ۱۳۸۷: ۱۴). از نظر بوردیو، پاتنام، کلمن، فوکویاما، سرمایه اجتماعی شامل روابط متقابل، وجود هنجارهای مشترک، اعتماد و مشارکت در سطح گروه اجتماعی است (جوهری و باقری، ۱۳۸۶: ۳۷). برای سنجش متغیر سرمایه اجتماعی از ۲۲ گویه استفاده شده است. اگر فردی مشکلی داشته باشد و از من کمک بخواهد کمکش می‌کنم. با دوستانم رفت‌وآمد خانوادگی هم دارم. و ...

سرمایه فرهنگی: سرمایه فرهنگی دربرگیرنده تمایلات پایدار فرد است که در خلال اجتماعی شدن در فرد انباشته می‌شوند. بورديو تحصیلات را نمودی از سرمایه فرهنگی می‌دانست، لیکن، گرایش به اشیای فرهنگی و جمع شدن محصولات فرهنگی در نزد فرد را سرمایه فرهنگی می‌خواند. همچنین وی سرمایه نمادین را جزئی از سرمایه فرهنگی می‌داند (فاضلی، ۱۳۸۲: ۳۷). برای سنجش سرمایه فرهنگی از معرف‌های زیر استفاده شده است: میزان علاقه‌مندی و وقت گذاشتن برای کار با اینترنت، مطالعه روزنامه، نشریات و مجلات، خواندن رفتن به سخنرانی، کنفرانس‌ها و سمینارها، رفتن به موزه، یادگیری زبان‌های خارجی و ...

سرمایه اقتصادی: سرمایه اقتصادی شامل درآمد و بقیه انواع منابع مالی است که در قالب مالکیت، جلوه نهادی پیدا می‌کند (فاضلی، ۱۳۸۲: ۳۷). برای اندازه‌گیری سرمایه اقتصادی از گویه‌های زیر استفاده شده است: درآمد، ارزش ریال منزل مسکونی، ارزش ریالی اتومبیل شخصی غیر از اتومبیل‌های عمومی، ارزش ریالی املاک غیر از خانه مسکونی. به‌منظور تلفیق گویه‌های سرمایه اقتصادی، ابتدا همه موارد فوق در طیفی ۶ گزینه‌ای طراحی شده و بعداً با هم جمع شده‌اند.

بررسی اعتبار و پایایی ابزارهای تحقیق

در پژوهش حاضر اعتبار سؤالات پرسشنامه از طریق اعتبار صوری برآورد شده است. یعنی پرسشنامه بعد از طراحی در اختیار اساتید متخصص در حوزه موضوع پژوهش قرار گرفته و بعد از گردآوری و اصلاح و تعدیل نظرات آنها پرسشنامه نهایی طراحی شده است. همچنین، به‌منظور برآورد اعتبار سازه‌ای از تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شده است. برای انجام تحلیل عاملی باید بررسی شود که آیا می‌توان داده‌های موجود را تقلیل، و به چند عامل پنهانی کاهش داد؟ برای برآورده شدن این پیش‌فرض، از دو آزمون KMO و بارتلت استفاده می‌گردد. مقدار آزمون KMO بین صفر و یک می‌باشد که اگر مقدار آن ۰/۷۰ و بالاتر باشد انجام تحلیل عاملی مطلوب می‌باشد. همچنان که در جدول شماره (۱) مشاهده

می‌شود مقدار آزمون KMO برای متغیر شادکامی ۰/۹۴۴ است که نشان‌دهنده حد مطلوب آماره برای کفایت تعداد نمونه و انجام تحلیل عاملی برای گویه‌های مربوط به متغیر شادکامی است.

آزمون کرویت بارتلت به ما کمک می‌کند تا پس از فراهم کردن امکان تقلیل داده‌ها به یک سری عامل‌های پنهانی، بتوان ساختار جدیدی را بر اساس همبستگی بین متغیرها و عامل‌ها کشف کرد. آزمون بارتلت این فرض صفر را آزمون می‌کند که آیا ماتریس همبستگی داده‌ها یک ماتریس واحد یا همانی است یا نه؟ بنابراین با اجرای آزمون بارتلت قصد داریم فرض صفر مبنی بر همانی بودن ماتریس را رد کنیم. همان‌طور که از جدول شماره (۱) مشخص است مقدار احتمال به‌دست‌آمده برای این آزمون با سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰ است که نشان‌دهنده معنی‌دار بودن این آزمون می‌باشد. بنابراین نتیجه می‌گیریم که ماتریس همبستگی داده‌ها همانی نمی‌باشد، و سؤالات مندرج در هر عامل همبستگی ریشه‌ای بالایی با همدیگر دارند و تفکیک عامل‌ها به‌درستی انجام گرفته است. همچنین نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که وسیله اندازه‌گیری بر اساس چارچوب نظری و ادبیات تحقیق توسعه داده شده که نشان‌دهنده برآورد شدن اعتبار سازه‌ای پرسشنامه تحقیق می‌باشد.

طبق نتایج به‌دست‌آمده در جدول شماره (۱)، ۲۹ گویه مربوط به شادکامی در ۵ مؤلفه عامل بندی شده‌اند که عامل‌های اول با مقدار ویژه ۹/۲۶ دارای بیشترین مقادیر ویژه می‌باشند. همچنین، عامل اول با ۱۳/۵۰ درصد بیشترین میزان تبیین واریانس را در میان عامل‌ها به خود اختصاص داده است. در کل، ۵ مؤلفه توانسته‌اند حدود ۵۴/۶۴ درصد واریانس مربوط به این متغیر را تبیین کنند. بارهای عاملی چرخش داده‌شده، به روش واریماکس انجام گرفته است.

جدول ۱- نتایج تحلیل عاملی اکتشافی گویه های مربوط به متغیر شادکامی

ابعاد	گویه ها و سؤالات مربوطه	بار عاملی	مقادیر ویژه	واریانس تبیین شده	واریانس کل تبیین شده
رضایت	فوق‌العاده خوشحالم.	۰/۷۳۴	۹/۲۶	۱۳/۵۰	۵۴/۶۴
	احساس می‌کنم آینده سرشار از امید و خوشحالی است.	۰/۶۵۸			
	احساس می‌کنم زندگی سرشار از دلگرمی و تشویق است	۰/۵۹۳			
	در مجموع از همه چیز زندگی‌ام راضی‌ام.	۰/۵۶۸			
	از وضعی که در آن هستم، کاملاً لذت می‌برم.	۰/۵۶۰			
	همیشه تأثیر خوبی روی وقایع زندگی‌ام دارم.	۰/۵۳۵			
	به دیگران علاقه بسیار زیادی دارم.	۰/۴۵۰			
به زندگی عشق می‌ورزم.	۰/۴۴۴				
خودکارآمدی	همواره با احساس راحتی از خواب بیدار می‌شوم.	۰/۶۸۱	۱/۶۱	۱۲/۱۶	۵۴/۶۴
	احساس می‌کنم توانایی انجام هر کاری را دارم.	۰/۶۴۷			
	هر چیزی را که خواسته‌ام، انجام داده‌ام.	۰/۶۳۶			
	هر نوع تصمیم‌گیری برایم آسان است.	۰/۵۸۸			
	همیشه وقتم را بسیار خوب تنظیم می‌کنم.	۰/۵۸۱			
	همیشه حالت لذت و شادی دارم.	۰/۵۲۷			
سلامت	همیشه روی دیگران تأثیر خوبی دارم.	۰/۶۳۰	۱/۱۹	۱۱/۲۴	۵۴/۶۴
	همیشه با دیگران شوخی می‌کنم.	۰/۵۸۹			
	احساس می‌کنم انرژی بی‌پایانی دارم.	۰/۵۶۷			
	همه جهان به نظرم زیباست.	۰/۵۶۱			
	احساس می‌کنم کاملاً هشیار هستم.	۰/۵۴۲			
حسن خلق	با هر چیزی سرگرم می‌شوم.	۰/۷۵۹	۱/۱۳	۱۰/۹۹	۵۴/۶۴
	فکر می‌کنم بسیار جذاب هستم.	۰/۷۵۴			
	همیشه خندانم.	۰/۶۵۹			
	فکر می‌کنم دنیا جایی عالی است.	۰/۵۴۰			
هدفمندی	همیشه متعهد و پایبند هستم.	۰/۷۴۰	۱/۰۱	۶/۷۶	۵۴/۶۴
	زندگی‌ام کاملاً معنی‌دار و هدفمند است.	۰/۵۸۶			
	همه وقایع گذشته برایم خوشایند هستند.	۰/۴۱۰			

KMO=0/944 Chi-square=5965/305 DF=325 Sig=0/000

برای محاسبه پایایی مقیاس از آلفای کرونباخ که انسجام درونی ابزار اندازه‌گیری را محاسبه می‌کند، استفاده شده است. نتایج مربوط به آلفای کرونباخ متغیرهای تحقیق و مؤلفه‌های آنها در جدول زیر آمده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود میزان آلفای کرونباخ متغیرها و ابعاد آنها همگی بالاتر از ۰/۷ می‌باشد که نشان از پایایی قابل قبول متغیرها است.

جدول ۲- نتایج محاسبه ضریب پایایی مؤلفه‌های مربوط به متغیرهای تحقیق

متغیر	ابعاد	تعداد گویه	آلفای کرونباخ	آلفای کرونباخ کل
شادکامی	(۱) رضایت	۸	۰/۸۳۰	۰/۹۲۷
	(۲) خودکارآمدی	۶	۰/۸۱۵	
	(۳) سلامت	۵	۰/۷۶۹	
	(۴) حسن خلق	۴	۰/۷۶۱	
	(۵) هدفمندی	۳	۰/۶۵۵	
امید به آینده	(۱) نگرش خوش‌بینانه به آینده	۱۵	۰/۹۰	۰/۸۸
	(۲) تفکر آینده‌نگر	۴	۰/۸۵	
	(۳) نگرش بدبینانه به آینده	۵	۰/۸۱	
دینداری	(۱) اعتقادی	۷	۰/۸۳۶	۰/۸۹۸
	(۲) عاطفی	۶	۰/۸۵۳	
	(۳) پیامدی	۶	---	
	(۴) مناسکی	۷	۰/۸۶۷	
سرمایه اجتماعی	(۱) انسجام اجتماعی	۹	۰/۹۰۷	۰/۹۳۶
	(۲) اعتماد بین فردی	۵	۰/۸۷۳	
	(۳) مشارکت اجتماعی	۵	۰/۸۵۷	
	(۴) اعتماد نهادی	۳	۰/۸۱۶	
سرمایه فرهنگی	(۱) بعد عینی	۹	---	۰/۹۳۴
	(۲) بعد ذهنی	۹	---	
	(۳) بعد نهادی	۴	---	
رضایت از زندگی	---	۵	---	۰/۸۲۸

یافته‌های تحقیق

طبق اطلاعات به دست آمده، ۳۱۳ نفر از کل پاسخگویان مرد و ۳۰۰ نفر از آنان زن هستند به عبارت دیگر، ۵۱/۱ درصد کل پاسخگویان را مردان و ۴۸/۹ درصد آنان را زنان تشکیل می‌دهند. حداقل سن پاسخگویان ۱۷ و حداکثر سن آنان ۲۹ سال بوده و میانگین سنی پاسخگویان ۲۳/۳۲ سال می‌باشد و چولگی و کشیدگی سن پاسخگویان هر دو منفی می‌باشد. همچنین، ۱۳/۷ درصد پاسخگویان در گروه سنی ۱۹-۱۵ ساله، ۴۸/۱ درصد در گروه سنی ۲۴-۲۰ ساله و ۳۸/۲ درصد پاسخگویان در گروه سنی ۲۹-۲۵ ساله بودند. محل سکونت ۲۰۸ نفر (۳۳/۸ درصد) از کل پاسخگویان شهر تبریز بوده و ۴۰۲ نفر (۶۶/۲ درصد) از پاسخگویان در شهرهای اهر، مراغه، مرند و میانه سکونت داشته‌اند. از ۶۱۳ نفر نمونه آماری، ۳۵۶ نفر مجرد (۵۸/۱ درصد)، ۲۵۰ نفر متأهل (۴۰/۸ درصد)، ۶ نفر مطلقه (یک درصد) و ۱ نفر همسر فوت شده (۰/۲ درصد) بودند.

با توجه به اینکه در تحقیق حاضر، جامعه آماری محدود به قشر جوانان بوده، بنابراین تعداد مجردها بیشتر از متأهلین بوده است. به لحاظ سطح تحصیلات، بیشتر پاسخگویان از سطح تحصیلات کارشناسی برخوردار بودند (۳۵/۲ درصد). بعد از کارشناسی بیشترین تعداد فراوانی مربوط به دارندگان مدرک تحصیلی دیپلم با ۳۰/۵ درصد است. در رتبه بعد دارندگان مدرک فوق‌دیپلم از بیشترین فراوانی برخوردار هستند. همچنین کمترین فراوانی مربوط به حوزوی بود که ۰/۵ درصد حجم نمونه را داشتند. از کل نمونه آماری مورد مطالعه که بالغ بر ۶۱۳ نفر بوده‌اند، زنان خانه‌دار با تعداد فراوانی ۱۵۹ نفر (۲۵/۹ درصد) بیشترین فراوانی را دارند. دانشجویان با تفاوت اندکی در مرحله دوم قرار دارند که ۲۳/۷ درصد حجم نمونه (۱۴۵ نفر) را به خود اختصاص داده‌اند. احتمال می‌رود بیشتر بودن تعداد فراوانی دانشجویان به علت منزلت اجتماعی آن است که صاحبان مشاغل دیگر، گهگاه شغل دوم خود (دانشجو بودن) را به عنوان شغل اصلی خود قلمداد می‌کنند. جوانان دارای شغل آزاد در مرتبه بعدی بیشترین تعداد فراوانی قرار دارند. ۳ نفر یعنی ۰/۵ درصد هم از کارافتاده بودند که کمترین میزان فراوانی را در میان گزینه‌های مختلف داشتند.

اکثر پاسخگویان درآمد ماهیانه خانوارشان بین پانصد هزار تا یک میلیون تومان بوده است که با فراوانی ۲۳۰ نفر، ۳۷/۵ درصد پاسخگویان را شامل می‌شود. کمترین میزان فراوانی مربوط به جوانانی است که درآمد ماهیانه خانوار آنها دو و نیم تا سه میلیون و بیشتر از سه میلیون تومان بوده است که هر کدام با تعداد فراوانی ۵ حدود ۰/۸ درصد پاسخگویان را تشکیل می‌دهند. نتایج به دست آمده حاکی است که از ۶۱۳ نفری که به این سؤال پاسخ داده بودند ۳۲۷ نفر (۵۳/۳ درصد) طبقه متوسط به پایین را انتخاب کرده بودند. از میان پاسخگویان فقط ۱ نفر طبقه اجتماعی بسیار بالا را انتخاب کرده بودند که با ۰/۲ درصد پایین‌ترین میزان را به خود اختصاص داده است. با توجه به نتایج توصیفی، نما در این متغیر طبقه متوسط به پایین می‌باشد.

آماره‌های توصیفی مربوط به متغیرهای تحقیق

شادکامی به عنوان متغیر وابسته در پژوهش حاضر در قالب ۲۶ گویه مورد اندازه‌گیری قرار گرفته است و بر اساس نتیجه به دست آمده از تحلیل عاملی اکتشافی در ۵ مؤلفه مورد بررسی قرار گرفته است. میانگین متغیر شادکامی در میان پاسخگویان در دامنه ۲۶ تا ۱۱۸ برابر با ۷۸/۴۰ می‌باشد که بیانگر آن است که میانگین شادکامی در میان پاسخگویان در حد متوسط می‌باشد.

خیلی زیاد	زیاد	تا حدودی	کم	خیلی کم
۱۳۰	۱۰۴	۷۸	۵۲	۲۶

پیوستار ۱- طیف سنجش متغیر شادکامی

جدول شماره (۳) آماره‌های توصیفی مربوط به ابعاد متغیر شادکامی را نشان می‌دهد. چنانچه نتایج به دست آمده نشان می‌دهد هر پنج مؤلفه متغیر شادکامی میانگین متوسط به بالایی دارند و در طیف پنج گزینه‌ای لیکرت بین گزینه‌های ۳ و ۴ (تا حدودی و زیاد) قرار می‌گیرند.

متغیر امید به آینده متشکل از ۳ بعد است که با استفاده از ۲۴ گویه در پرسشنامه بررسی شده است. به این منظور از طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای برای سنجش این متغیر استفاده شده و گزینه‌های از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم در پرسشنامه با کدهای ۱ تا ۵ ارزش‌گذاری شده است لذا عملاً می‌تواند مقادیر حداقل ۲۴ تا حداکثر ۱۲۰ را بپذیرد. بر اساس یافته‌های تحقیق، میانگین این متغیر برای پاسخگویان ۷۴/۶۸ به‌دست آمده است که بیشتر از میانگین محدوده تعریف شده است و معادل ۶۲/۲۳ درصد بیشترین نمره قابل اکتساب در این مقیاس است؛ این نتیجه نشان می‌دهد، امید به آینده جوانان کمی بیشتر از حد متوسط است. نتایج به‌دست آمده برای ابعاد امید به آینده نشان می‌دهد که، مؤلفه تفکر آینده‌نگرانه دارای پایین‌ترین میانگین در میان جوانان بوده و مؤلفه نگرش بدبینانه دارای بالاترین میانگین در میان جوانان استان آذربایجان شرقی بوده‌اند.

دینداری یکی دیگر از متغیرهای مستقل تحقیق می‌باشد که در قالب ۲۶ گویه و ۴ بعد مورد اندازه‌گیری قرار گرفته است. میانگین متغیر دینداری در میان پاسخگویان در دامنه ۵۴ تا ۱۲۹ برابر با ۸۶/۰۴ می‌باشد که بیانگر آن است که میانگین دینداری در میان پاسخگویان بالاتر از حد متوسط می‌باشد. آماره‌های توصیفی مربوط به ابعاد متغیر دینداری نشان می‌دهد هر چهار مؤلفه دینداری میانگین متوسط به بالایی دارند و در طیف پنج گزینه‌ای لیکرت بین گزینه‌های ۳ و ۴ (بینابین و موافق) قرار می‌گیرند.

سرمایه اجتماعی یکی دیگر از متغیرهای مستقل تحقیق می‌باشد که در قالب ۲۲ گویه مورد اندازه‌گیری قرار گرفته است و بر اساس نتیجه به‌دست آمده از تحلیل عاملی اکتشافی در سه مؤلفه مورد بررسی قرار گرفته است. میانگین متغیر سرمایه اجتماعی در میان پاسخگویان در دامنه ۴۸ تا ۱۲۶ برابر با ۸۵/۰۹ می‌باشد که بیانگر آن است که میانگین سرمایه اجتماعی در میان پاسخگویان بالاتر از حد متوسط می‌باشد. نتایج به‌دست آمده برای ابعاد سرمایه اجتماعی نشان می‌دهد هر چهار مؤلفه سرمایه اجتماعی میانگین متوسط به بالایی دارند به‌طوری‌که بعد انسجام اجتماعی دارای بالاترین میانگین و بعد اعتماد بین فردی دارای کمترین میانگین در میان ابعاد سرمایه اجتماعی می‌باشد.

سرمایه فرهنگی یکی دیگر از متغیرهای مستقل تحقیق می‌باشد که در قالب ۲۲ گویه مورد اندازه‌گیری قرار گرفته است. میانگین متغیر سرمایه فرهنگی در میان پاسخگویان در دامنه ۲۲ تا ۱۳۱ برابر با ۷۳/۹۵ می‌باشد که بیانگر آن است که میانگین سرمایه فرهنگی در میان پاسخگویان پایین‌تر از حد متوسط می‌باشد. آماره‌های توصیفی مربوط به ابعاد متغیر سرمایه فرهنگی نشان می‌دهد در میان سه مؤلفه سرمایه فرهنگی میانگین بعد ذهنی دارای بیشترین میانگین و بعد نهادی دارای کمترین میانگین می‌باشد.

سرمایه اقتصادی یکی دیگر از متغیرهای مستقل تحقیق می‌باشد که در قالب ۴ گویه مورد اندازه‌گیری قرار گرفته است. میانگین متغیر سرمایه اقتصادی در میان پاسخگویان در دامنه ۴ تا ۲۳ برابر با ۸/۵۴ می‌باشد که بیانگر آن است که میانگین سرمایه اقتصادی در میان پاسخگویان خیلی کم می‌باشد. متغیر رضایت از زندگی با ۵ گویه مورد پرسش قرار گرفته است. نتایج توصیفی به دست آمده نشان می‌دهد، رضایت از زندگی در بین جوانان در حد متوسط بوده است، میانگین به دست آمده برابر با ۱۶/۳۲ در دامنه ۵ تا ۳۰، معادل ۵۴/۴ درصد بیشترین نمره مقیاس، به خوبی این موضوع را نشان می‌دهد.

جدول ۳- اطلاعات توصیفی متغیرهای تحقیق و ابعاد آنها

متغیر	تعداد سؤال	دامنه تغییرات	میانگین درصدی	وضعیت پاسخگویان
شادکامی	۲۶	۲۶-۱۱۸	۶۰/۳۱	تا حدودی - زیاد
(۱) رضایت	۸	۸-۳۹	۶۰/۸۷	تا حدودی - زیاد
(۲) خودکارآمدی	۶	۶-۲۸	۵۹/۹۰	تا حدودی - زیاد
(۳) سلامت	۵	۵-۲۳	۵۹/۶۰	تا حدودی - زیاد
(۴) حسن خلق	۴	۴-۲۰	۵۹/۸۰	تا حدودی - زیاد
(۵) هدفمندی	۳	۳-۱۴	۶۱/۳۳	تا حدودی - زیاد
امید به آینده	۲۴	۴۴-۱۱۲	۷۴/۶۸	نظری ندارم - موافقم
(۱) نگرش خوش‌بینانه به آینده	۱۵	۱۹-۷۱	۴۴/۹۴	مخالقم - نظری ندارم
(۲) تفکر آینده‌نگرانه	۴	۴-۲۰	۵۸/۸	مخالقم - نظری ندارم

(۳) نگرش بدبینانه به آینده	۵	۷-۲۵	۱۷/۹۸	۷۱/۹۲	نظری ندارم - موافقم
دینداری	۲۶	۵۴-۱۲۹	۸۶/۰۴	۶۶/۱۸	بینابین - موافق
(۱) بعد اعتقادی	۷	۱۵-۳۵	۲۴/۸۹	۷۱/۱۱	بینابین - موافق
(۲) بعد عاطفی	۶	۱۰-۳۰	۱۹/۵۲	۶۵/۰۶	بینابین - موافق
(۳) بعد پیامدی	۶	۱۳-۲۹	۱۹/۶۷	۶۵/۵۶	بینابین - موافق
(۴) بعد مناسکی	۷	۷-۳۵	۲۱/۹۴	۶۲/۶۸	بینابین
سرمایه اجتماعی	۲۲	۴۸-۱۲۶	۸۵/۰۹	۶۴/۴۶	تا حدی مخالف - تا حدی موافق
(۱) انسجام اجتماعی	۹	۱۷-۵۴	۳۷/۱۹	۶۶/۴۱	تا حدی موافق - موافق
(۲) اعتماد بین فردی	۵	۶-۲۹	۱۷/۵۹	۵۸/۶۳	تا حدی مخالف - تا حدی موافق
(۳) مشارکت اجتماعی	۵	۵-۳۰	۱۸/۸۳	۶۲/۷۶	تا حدی مخالف - تا حدی موافق
(۴) اعتماد نهادی	۳	۳-۱۸	۱۱/۵۰	۶۳/۸۸	تا حدی مخالف - تا حدی موافق
سرمایه فرهنگی	۲۲	۲۲-۱۳۱	۷۳/۹۵	۴۷/۷۱	کم - تا حدی کم
(۱) بعد عینی	۹	۹-۵۲	۲۹/۷۷	۷۰/۸۸	کم - تا حدی کم
(۲) بعد ذهنی	۹	۹-۶۳	۳۲/۸۰	۷۸/۰۹	کم - تا حدی کم
(۳) بعد نهادی	۴	۴-۲۲	۱۱/۳۷	۳۵/۵۳	کم - تا حدی کم
سرمایه اقتصادی	۴	۴-۱۹	۸/۲۴		خیلی کم - کم
رضایت از زندگی	۵	۵-۲۵	۱۶/۳۲	۵۴/۴	در حد متوسط

نتایج مربوط به آزمون فرضیه‌های تحقیق

شادکامی و امید به آینده: برای آزمون وجود رابطه بین شادکامی به‌عنوان متغیر وابسته تحقیق با متغیر امید به آینده از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج به‌دست آمده مندرج در جدول شماره (۴) نشان می‌دهد، در سطح اطمینان ۹۹ درصد، این دو متغیر با هم ارتباط مثبت و معنادار خطی دارند، به‌این ترتیب که با افزایش امید به آینده، شادکامی جوانان نیز بهبود پیدا می‌کند. ضریب همبستگی محاسبه شده معادل ۰/۵۱۶ بوده و بیانگر آن است که با افزایش امید به آینده، شادکامی جوانان با شیبی معادل ضریب محاسبه شده افزایش می‌یابد.

نتایج بررسی آزمون همبستگی پیرسون بین ابعاد امید به آینده با شادکامی نشان می‌دهد که، هر سه بعد متغیر امید به آینده با ارتباط مثبت و معنی‌داری با شادکامی دارند. یعنی با افزایش یا کاهش امید به آینده، میزان مؤلفه‌های شادکامی نیز افزایش یا کاهش می‌یابد. در میان این ابعاد بیشترین ضریب همبستگی متعلق به مؤلفه نگرش خوش‌بینانه است که دارای ضریب همبستگی ۰/۴۷۹ می‌باشد و کمترین میزان ضریب همبستگی متعلق به بعد نگرش بدبینانه به آینده با مقدار ۰/۱۲۰ می‌باشد.

شادکامی و دینداری: برای آزمون فرضیه در مورد وجود ارتباط بین شادکامی با دینداری نیز از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. ضریب همبستگی به‌دست‌آمده نشان می‌دهد شادکامی و دینداری رابطه معنی‌داری وجود دارد. با توجه به مقدار ضریب به‌دست‌آمده (۰/۴۰۹)، می‌توان گفت دینداری یکی از عوامل همبسته با شادکامی جوانان است. محاسبات انجام شده برای مؤلفه‌های سازنده متغیر دینداری نشان می‌دهد در میان ابعاد دینداری، شدت همبستگی بعد اعتقادی با شادکامی بیشتر از سایر ابعاد است. بعد مناسبی دینداری دارای کمترین میزان همبستگی با شادکامی جوانان را داشته است.

شادکامی و سرمایه اجتماعی: برای آزمون فرضیه در مورد وجود ارتباط بین شادکامی با سرمایه اجتماعی نیز از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. ضریب همبستگی به‌دست‌آمده نشان می‌دهد بین شادکامی و سرمایه اجتماعی برحسب ابعاد در نظر گرفته شده در این تحقیق رابطه معنی‌داری وجود دارد. با توجه به مقدار ضریب محاسبه شده (۰/۴۸۶)، می‌توان گفت سرمایه اجتماعی یکی از عوامل همبسته با شادکامی جوانان است. محاسبات انجام شده برای مؤلفه‌های سازنده متغیر سرمایه اجتماعی نشان می‌دهد در میان ابعاد سرمایه اجتماعی، شدت همبستگی بعد اعتماد بین فردی با شادکامی بیشتر از سایر ابعاد است. مؤلفه مشارکت اجتماعی نسبت به سایر ابعاد بررسی شده کمترین همبستگی را با شادکامی دارد.

شادکامی و سرمایه فرهنگی: برای آزمون ارتباط بین شادکامی با متغیر مستقل سرمایه فرهنگی و ابعاد آن، نیز از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. طبق جدول شماره

(۴) مشاهده می‌شود بین شادکامی و متغیر سرمایه فرهنگی ارتباط معنی‌داری وجود ندارد. یافته‌ها نشان می‌دهد در میان ابعاد سرمایه فرهنگی، بین بعد نهادی سرمایه فرهنگی با شادکامی ارتباط معنی‌داری وجود دارد ولی بعد عینی و بعد ذهنی ارتباط معنی‌داری با شادکامی ندارند.

شادکامی و سرمایه اقتصادی: برای آزمون وجود رابطه بین شادکامی به‌عنوان متغیر وابسته تحقیق با متغیر مستقل سرمایه اقتصادی از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد، ارتباط معنی‌داری بین شادکامی و سرمایه اقتصادی وجود دارد و میزان همبستگی بین این دو متغیر ۰/۱۷۹ می‌باشد که نشان از همبستگی ضعیف بین این دو متغیر است.

شادکامی و رضایت از زندگی: برای آزمون وجود رابطه بین شادکامی و رضایت از زندگی از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج به‌دست‌آمده مندرج در جدول شماره (۴) نشان می‌دهد، این دو متغیر با هم ارتباط مثبت و معنادار خطی دارند، به‌این ترتیب که با افزایش رضایت از زندگی، شادکامی جوانان نیز بهبود پیدا می‌کند. ضریب همبستگی محاسبه شده معادل ۰/۴۶۰ و بیانگر آن است که با افزایش رضایت از زندگی، شادکامی افراد با شیبی معادل ضریب محاسبه شده افزایش می‌یابد.

جدول ۴- نتایج آزمون همبستگی پیرسون بین شادکامی با متغیرهای مستقل تحقیق و ابعاد آنها

متغیر		امید به آینده	(۱) نگرش خوش‌بینانه به آینده	(۲) تفکر آینده‌نگرانه	(۳) نگرش بدبینانه به آینده
شادکامی	ضریب همبستگی*	۰/۵۱۶	۰/۴۷۹	۰/۳۹۸	۰/۱۲۰
	سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
متغیر		دینداری	(۱) بعد اعتقادی	(۲) بعد عاطفی	(۳) بعد پیامدی
شادکامی	ضریب همبستگی*	۰/۴۰۹	۰/۳۴۹	۰/۳۳۳	۰/۳۲۴
	سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰

۰/۰۰۰		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معنی داری
اعتقاد (۴) نهادی		مشارکت (۳) اجتماعی	اعتقاد (۲) بین فردی	(۱) انسجام اجتماعی	سرمایه اجتماعی	متغیر
۰/۳۹۸		۰/۳۴۰	۰/۴۵۰	۰/۴۱۰	۰/۴۸۶	ضریب همبستگی*
۰/۰۰۰		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معنی داری
		بعد (۳) نهادی	(۲) بعد ذهنی	(۱) بعد عینی	سرمایه فرهنگی	متغیر
		۰/۱۷۴	-۰/۰۲۰	۰/۰۶۴	۰/۰۴۸	ضریب همبستگی*
		۰/۰۰۰	۰/۶۲۱	۰/۱۱۳	۰/۲۳۱	سطح معنی داری
				سرمایه اقتصادی		متغیر
				۰/۱۷۹		ضریب همبستگی*
				۰/۰۰۰		سطح معنی داری
				رضایت از زندگی		متغیر
				۰/۴۶۰		ضریب همبستگی*
				۰/۰۰۰		سطح معنی داری
				سن		متغیر
				-۰/۰۶۷		ضریب همبستگی*
				۰/۱۰۰		سطح معنی داری

شادکامی و سن: برای آزمون ارتباط بین سن جوانان با متغیر شادکامی از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد بین سن جوانان با متغیر شادکامی همبستگی معنی داری وجود ندارد. به عبارت دیگر، سن به عنوان یک عامل همبسته با شادکامی جوانان محسوب نمی‌شود.

تفاوت شادکامی برحسب جنسیت و وضعیت تأهل: برای آزمون تفاوت شادکامی برحسب جنسیت و وضعیت تأهل جوانان از آزمون تفاوت میانگین‌ها برای دو متغیر مستقل (T-TEST) استفاده شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد شادکامی پاسخگویان برحسب جنسیت و وضعیت تأهل آنها تفاوت معنی‌داری ندارد. باوجوداینکه شادکامی زنان بیشتر مردان و متأهل‌ها بیشتر از مجردها است ولی، جنسیت و وضعیت تأهل جوانان در شادکامی آنها تأثیری ندارد.

جدول ۵- نتایج آزمون t متغیر شادکامی به تفکیک جنسیت و وضعیت تأهل

متغیر وابسته	متغیر مستقل	تعداد	میانگین	مقدار t	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
امید به آینده	مرد	۳۱۳	۷۷/۳۴	-۱/۹۳۷	۶۱۱	۰/۰۵۳
	زن	۳۰۰	۷۹/۵۰			
	مجرد	۳۵۶	۷۷/۹۸	-۱/۲۲۹	۶۰۴	۰/۲۲۰
	متأهل	۲۵۰	۷۹/۳۷			

تفاوت شادکامی برحسب سطح تحصیلات جوانان، شهر محل سکونت، وضعیت اشتغال: برای بررسی تفاوت شادکامی جوانان به تفکیک میزان تحصیلات، شهر محل سکونت، وضعیت اشتغال آنها از آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه استفاده شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد میانگین نمرات میانگین متغیر شادکامی برحسب میزان تحصیلات، شهر محل سکونت، وضعیت اشتغال تفاوت معنی‌داری با هم ندارند.

جدول ۶- نتایج آزمون تحلیل واریانس شادکامی به تفکیک سطح تحصیلات، شهر محل سکونت،

وضعیت اشتغال

متغیر	منبع تغییرات	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	سطح معنی داری
شادکامی	سطح تحصیلات	بین گروهی	۶	۱۱۵۱/۱۶۱	۶/۳۲۲	۰/۰۰۰
		درون گروهی	۶۰۶	۱۱۰۳۵۰/۱۱۶		
		کل	۶۱۲	۱۱۷۲۵۷/۰۸۰		
شادکامی	شهر محل سکونت	بین گروهی	۴	۳۸۴۸/۸۱۲	۲۳/۰۷۳	۰/۰۰۰
		درون گروهی	۶۰۵	۱۰۰۹۲۰/۹۷۴		
		کل	۶۰۹	۱۱۶۳۱۶/۲۲۳		
شادکامی	وضعیت اشتغال	بین گروهی	۷	۶۳۵/۶۹۲	۳/۴۰۹	۰/۰۰۱
		درون گروهی	۶۰۵	۱۱۲۸۰۷/۲۳۷		
		کل	۶۱۲	۱۱۷۲۵۷/۰۸۰		

تحلیل رگرسیونی متغیر شادکامی

برای سنجش میزان اثر متغیرهای مستقل شامل امید به آینده، دینداری، رضایت از زندگی، سرمایه اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی بر شادکامی، از تحلیل رگرسیونی چند متغیره بر اساس روش حداقل مربعات^۱ و با استفاده از روش گام به گام^۲ استفاده شده است. در روش گام به گام، وارد شدن متغیرها به تحلیل رگرسیونی در اختیار محقق نیست و اولین متغیر پیش بین بر اساس بالاترین ضریب همبستگی با متغیر وابسته وارد تحلیل رگرسیونی می شود و سپس سایر متغیرهای پیش بینی کننده برحسب میزان همبستگی جزئی یا نیمه جزئی در تحلیل وارد می شوند. برای انجام تحلیل رگرسیون باید پیش فرض های خاصی را رعایت کرد.

یکی از پیش فرض های مورد استفاده در تحلیل رگرسیون مستقل بودن خطاها یا باقی مانده ها از همدیگر است به عبارت دیگر لازم است همبستگی بین خطاهای ممکن در

-
1. OLS
 2. Stepwise Regression
 3. Predictor

اندازه‌گیری تأثیر متغیرهای مستقل بر وابسته وجود نداشته باشد؛ این امر از طریق آزمون «دوربین - واتسون»^۱ صورت می‌گیرد. دامنه کمیت محاسبه شده این آزمون مقادیر بین صفر تا ۴ را می‌پذیرد. در مطالعات علوم اجتماعی معمولاً مقادیر در محدوده بین ۱/۵ تا ۲/۵ مورد قبول است که نشان می‌دهد، شرط استقلال خطاها^۲ از یکدیگر برای متغیرهای مستقل برقرار است و ما مجاز به انجام تحلیل رگرسیونی هستیم.

پیش‌فرض دیگر برای صحت انجام تحلیل رگرسیونی عدم وجود هم خطی چندگانه در مدل رگرسیونی^۳ است. عدم هم خطی، دلالت به این موضوع دارد که بین متغیرهای مستقل همبستگی وجود ندارد؛ به این منظور میزان ضرایب همبستگی بین متغیرهای مستقل نباید بیش از ۰/۷ باشد.

در مدل رگرسیونی حاضر کلیه متغیرهای مستقل وارد معادله رگرسیونی شده است. نتایج به دست آمده نشانگر آن است: از میان متغیرهای مستقل که وارد معادله شده‌اند، متغیرهای امید به آینده، دینداری، رضایت از زندگی، سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی و سرمایه اقتصادی در مدل نهایی باقی مانده‌اند. چنانچه در جدول شماره (۷) مشاهده می‌شود ضریب همبستگی چندگانه برای این مدل رگرسیونی ۰/۶۵۶ و مجذور آن یعنی ضریب تبیین معادله رگرسیونی معادل ۰/۴۳۰ و ضریب تبیین تعدیل شده معادل ۰/۴۲۵ است. چنین استنباط می‌شود که این پنج متغیر در مجموع ۴۳ درصد از واریانس متغیر وابسته را تبیین می‌کنند. یعنی ۴۳ درصد از تغییرات شادکامی جوانان توسط این پنج متغیر که در معادله رگرسیونی باقی مانده‌اند تبیین می‌شود. بر این اساس مدل رگرسیونی متغیر شادکامی به شرح زیر خواهد بود.

$$\begin{aligned} \text{(سرمایه فرهنگی)} \quad ۰/۱۶۱ + \text{(سرمایه اجتماعی)} \quad ۰/۲۹۹ + \text{(امید به آینده)} \quad ۰/۳۴۱ + ۳/۶۳۰ = \text{شادکامی} \\ + \text{(سرمایه اقتصادی)} \quad ۰/۰۷۸ + \text{(رضایت از زندگی)} \quad ۰/۱۷۵ + \end{aligned}$$

-
1. Durbin-Watson
 2. Independence of residuals
 3. Multicollinearity & Singularity

بر اساس معادله فوق، ملاحظه می‌شود که متغیر شادکامی بیش از هر چیز از امید به آینده و سپس سرمایه اجتماعی تأثیر می‌پذیرد. در نهایت رضایت از زندگی، سرمایه فرهنگی و سرمایه اقتصادی تأثیر را در بین متغیرهای مورد بررسی شادکامی جوانان دارد.

جدول ۷- نتایج تحلیل رگرسیونی متغیر شادکامی

سطح معنی‌داری	T	بتا	متغیر	۰/۶۵۶	ضریب همبستگی چندگانه
۰/۰۰۰	۸/۳۹۲	۰/۳۴۱	امید به آینده	۰/۴۳۰	ضریب تبیین
۰/۰۰۰	۸/۵۶۵	۰/۲۹۹	سرمایه اجتماعی	۰/۴۲۵	ضریب تبیین تصحیح شده
۰/۰۰۰	۴/۵۵۷	۰/۱۶۱	سرمایه فرهنگی	۱/۶۸۲	کمیت دوربین واتسون
۰/۰۰۰	۴/۶۹۲	۰/۱۷۵	رضایت از زندگی	۷۵/۵۹۲	کمیت f
۰/۰۲۱	۲/۳۱۱	۰/۰۷۸	سرمایه اقتصادی	۰/۰۰۰	تحلیل واریانس سطح معنی‌داری

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش سعی بر این بوده است که سهم عوامل تعیین‌کننده شادکامی در بین جوانان مورد بررسی و تبیین قرار گیرد. بر این اساس، مطابق یافته‌های توصیفی پژوهش، میانگین شادکامی در بین جوانان ۶۰/۳۱ درصد برآورد شده که نشان می‌دهد شادکامی در میان جوانان کمی بیشتر از حد متوسط است. هزار جریبی و صفری شالی (۱۳۸۹) نیز در پژوهش خود گزارش کرده‌اند که ۶۱/۷ درصد پاسخگویان شادکامی خود را در حد متوسط ارزیابی کرده‌اند. همچنین، در رتبه‌بندی جهانی شادکامی در سال ۲۰۱۸، در بین ۱۵۶ کشور جهان، ایران رتبه ۱۰۶ را به خود اختصاص داده است و در سال ۲۰۲۰ این رتبه به ۱۱۸ تنزل پیدا کرده است که حاکی از این امر است که شادکامی جوانان دچار ضعف شدید است و باید به‌عنوان مسئله اجتماعی مورد توجه قرار گیرد. با توجه به اینکه، مبنای مطالعه در سنجش وضع شادی کشورها، شش مؤلفه «سرانه تولید ناخالص داخلی»،

«حمایت اجتماعی»، «امید به زندگی سالم در بدو تولد»، «آزادی انتخاب زندگی»، «فعالیت‌های خیرخواهانه» و «ادراک فساد» است.

طبق این بررسی، برداشت عمومی از واقعیات و پدیده‌های اجتماعی مانند «حمایت‌های اجتماعی، آزادی انتخاب زندگی و فساد» تأثیر بیشتری روی سطح نشاط عمومی در مقایسه با شاخص‌هایی مثل «رشد اقتصادی» و حتی «امید به زندگی» دارد. و شاید به دلیل میانگین پایین کشور ما در مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده شادکامی هست که میانگین شادکامی را در حد متوسط و پایین‌تر از آن تنزل داده است. مؤلفه‌های پنج‌گانه شادکامی اندازه‌گیری شده در این پژوهش (رضایت، خودکارآمدی، سلامت، حسن خلق و هدفمندی) هم تقریباً وضعیت مشابهی دارند و میانگین در حدود ۶۰ درصد دارند.

بر اساس یافته‌های پژوهش، شادکامی ارتباط مثبت و معنی‌داری با امید به آینده در میان جوانان دارد. لیوبومیرسکی و لائوس (۲۰۱۳) امید به خود و زندگی و آینده را یکی از زمینه‌های اصلی و مهم در احساس شادی معرفی می‌کند. جدیدی و همکاران (۱۳۹۳) به دو دسته عامل بیرونی و فردی در ایجاد شادی و یاس اجتماعی اشاره می‌کنند. مسائل اجتماعی، اقتصادی، خانوادگی، اشتغال، ازدواج، تعاملات بین فردی، تفریح و سرگرمی، امنیت اجتماعی و شایسته‌سالاری جزء عوامل بیرونی و نگرش مثبت و امیدواری و سلامتی و تحرک جسمانی و داشتن هدف و رضایت درونی به‌عنوان عوامل فردی معرفی شده است.

روان‌شناسان امید را یکی از سرمایه‌های روان‌شناختی مثبت تلقی کرده و معتقدند که امید یک حالت انگیزشی مثبت با در نظر گرفتن اهداف روشن برای زندگی است. امیدواری از یک‌سو انگیزه خواستن یا اراده برای حرکت به‌سوی اهداف و از طرف دیگر بررسی راه‌های مناسب برای حصول اهداف نهفته است (Snyder, 2000). نتایج تحقیق ماتیو و همکاران (۲۰۱۴) نشان داد که داشتن امید در افراد باعث به وجود آمدن سازگاری بهتر در شرایط مختلف زندگی می‌شود. امیدواری با خودکارآمدی و خوش‌بینی مرتبط است (Feldman & Kubota, 2014). ساریکام (۲۰۱۵) نیز در پژوهشی به ارتباط مثبت و معنی‌دار بین امید و شادکامی دست‌یافت (رشیدی کوچی و همکاران، ۱۳۹۵).

یکی از متغیرهای دیگر که همبستگی آن بر اساس یافته‌های این پژوهش به اثبات رسیده است متغیر دینداری است. دینداری ارتباط مثبت و معنی‌داری با شادکامی جوانان داشته به طوری که بعد اعتقادی دینداری بیشترین همبستگی را با شادکامی نشان داده است. هزارجریبی و صفری شالی (۱۳۸۹) علی‌اکبری دهکردی و همکاران (۱۳۹۳) حسین ثابت و مومی پور (۱۳۹۴) به نتیجه مشابهی دست یافتند. از نظر برخی پژوهشگران، دین با تأثیر بر سبک زندگی و چگونگی حل تعارض‌های ارزشی به دو سؤال اساسی انسان درباره هدف زندگی و معنای فعالیت‌ها و استعدادها و پاسخ می‌دهد و در نتیجه به انسجام روان‌شناختی و معنوی و خود نظم دهی انسان و به تبع آن به شادکامی کمک می‌کند. دین و مذهب بستر مناسبی برای پاسخ به خواسته‌ها مواضع مبهم فراهم می‌کند (علی‌اکبری دهکردی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۳۴).

سرمایه اجتماعی یکی از متغیرهایی هست که در این پژوهش به‌عنوان یکی از همبسته‌های شادکامی جوانان مورد مطالعه و تأیید قرار گرفته است. برایان ترنر معتقد است که در جوامعی که روابط و پیوندهای اجتماعی در سطح مطلوبی قرار ندارند و افراد از تعاملات اجتماعی عقلایی اجتناب می‌کنند شکل‌گیری و رشد سرمایه اجتماعی به کندی صورت می‌گیرد و در نتیجه در این گوجه جوامع پدیده فردگرایی خودخواهانه رشد می‌کند و متعاقب آن همبستگی اجتماعی کاهش می‌یابد. کاهش سطح تعاملات اجتماعی افراد را دچار انزوای اجتماعی می‌کند و احساس انزوا و احساس تنهایی در سطح جامعه گسترش می‌یابد و تقویت چنین وضعی حالات روانی منفی را در افراد جامعه ایجاد می‌کند و سلامت روانی آنان را کاهش می‌دهد که در نهایت تأثیر چشمگیری در کاهش شادمانی افراد جامعه به همراه خواهد داشت (عباس زاده و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۶۳). یافته‌های این پژوهش با یافته‌های پژوهش نصرتی نژاد و همکاران (۱۳۹۴) و عباس زاده و همکاران (۱۳۹۵) مطابقت دارد. هلی ول و پوتنام (۲۰۰۴) و بارتولینی و دیگران (۲۰۱۰) نیز به نتایج مشابه دست پیدا کرده‌اند. سرمایه اقتصادی هم همبستگی مثبت و معنی‌داری با شادکامی جوانان داشته است. عباس زاده و همکاران (۱۳۹۵) نیز در پژوهش خود بر یافته مذکور صحنه گذاشته‌اند.

یکی دیگر از عوامل همبسته مهم با شادکامی متغیر رضایت از زندگی است که در این پژوهش ارتباط مثبت و معنی‌دار آنها به اثبات رسیده است. کرمانی مامازندی و همکاران (۱۳۹۸)، کیخسروی بیگ زاده و همکاران (۱۳۹۴) نیز در پژوهش خود به ارتباط مثبت و معنی‌دار بین این دو متغیر دست پیدا کرده‌اند. افراد با سطح بالایی از رضایت از زندگی، هیجان‌های مثبت بیشتری را تجربه کرده، از گذشته و آینده خود و دیگران، رویدادهای مثبت بیشتری را به یاد آورده و از پیرامون خودارزیابی مثبت‌تری دارند و آنها را خوشایند توصیف می‌کنند (Thimm, 2010).

بر اساس نتایجی که از پژوهش حاضر در ارتباط با تبیین شادکامی جوانان به دست آمد پیشنهادهای زیر مطرح می‌گردد. ۱) با توجه به اینکه امید به آینده یکی از متغیرهای مهم و کلیدی همبسته مستقیم با شادکامی جوانان محسوب می‌شود لذا پیشنهاد می‌گردد سیاست‌گذاران و مسئولان اجرایی زمینه‌های لازم را به منظور افزایش امید به آینده جوانان فراهم سازند. از آنجا که امید به آینده نوعی انتظار مثبت و ارزیابی مثبت فرد از رخدادهای آینده است می‌توان با اعطای مسئولیت‌های اجتماعی بیشتر به جوانان آنها را در ارزیابی‌های مثبت مشارکت داد که این امر باعث ایجاد تعهد بیشتر و مواجهه اجتماعی بیشتر و در نتیجه امید به آینده بیشتر خواهد شد. ۲) دینداری هم از متغیرهای تعیین‌کننده شادکامی جوانان است. لذا پیشنهاد می‌گردد دست‌اندرکاران مربوطه با ایجاد برنامه‌های فرهنگی متنوع و تولید محتوای دینی و ارائه آن به نسل جوان، زمینه‌های شادکامی جوانان فراهم می‌گردد. ۳) یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های دیگر شادکامی جوانان سرمایه اجتماعی می‌باشد سرمایه اجتماعی حاصل مؤلفه‌های مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی و انسجام اجتماعی است که با ارتقای آر کدوم از مؤلفه‌های فوق، شادکامی جوانان بهبود پیدا خواهد کرد. مواردی نظیر ایجاد شبکه‌های اجتماعی، تفویض مسئولیت‌های مدیریتی و اجتماعی به جوانان، تأکید بر مسئولیت‌های تیمی و جمعی و... مواردی هستند که می‌توانند با افزایش سرمایه اجتماعی، نقش مؤثری در ارتقای شادکامی جوانان داشته باشند.

منابع

- اعلائی بوسجن، محسن و بشیری گیوی، حسین. (۱۳۹۶)، «نقش توسعه برنامه‌های فرهنگی - اجتماعی دانشگاه پیام نور بر نشاط اجتماعی دانشجویان»، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، دوره نهم، شماره ۲: ۴۱-۵۱.
- بخارایی، احمد؛ شریتیان، محمدحسن و طوافی، پویا. (۱۳۹۴)، «مطالعه جامعه‌شناختی رابطه نشاط با سلامت اجتماعی (جوانان ۱۸ تا ۳۰ سال شهرستان ملایر)»، فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، دوره هفتم، شماره ۲۵: ۱-۳۹.
- جدیدی، محسن؛ شمسایی، محمدمهدی؛ عبدالله زاده، فاطمه و عزیزی عقیل آبادی، آزاده. (۱۳۹۳)، «مطالعه کیفی علل و عوامل مؤثر بر شادی و یاس اجتماعی جوانان»، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، شماره ۲۳: ۳۱-۴۶.
- جواهری فاطمه و باقری، لیلا. (۱۳۸۶)، «تأثیر استفاده از اینترنت بر سرمایه اجتماعی و انسانی (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه تهران)»، مسائل اجتماعی ایران، شماره ۴: ۶۶-۳۳.
- چلیبی، مسعود و موسوی، سید محسن. (۱۳۸۷)، «بررسی جامعه‌شناسی عوامل مؤثر بر شادمانی در سطوح خرد و کلان»، جامعه‌شناسی ایران، دوره نهم، شماره ۱ و ۲: ۳۴-۵۷.
- حسین ثابت، فریده و مومی پور، مهنوش. (۱۳۹۴)، «رابطه میزان عمل به باورهای دینی و جهت‌گیری مذهبی با شادکامی در دانشجویان دختر»، روان‌شناسی و دین، سال هشتم، شماره ۳: ۱۴۵-۱۶۱.
- خطیبی، اعظم. (۱۳۹۶)، «تبیین جامعه‌شناختی تعاملات همسایگی و تأثیر آن بر احساس نشاط اجتماعی شهروندان در شهر همدان»، مطالعات جامعه‌شناختی شهری، دوره هفتم، شماره ۲: ۱۰۷-۱۳۴.
- خوش فر، غلامرضا؛ جانعلی زاده، حیدر؛ اکبر زاده، فاطمه و دهقانی، حمید. (۱۳۹۴)، «سرمایه فرهنگی و شادی جوانان»، فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات، دوره یازدهم، شماره ۳۸: ۸۹-۱۲۰.
- دهخدا، علی‌اکبر. (۱۳۷۷)، لغت‌نامه، جلد ۱۳، تهران: دانشگاه تهران.
- دهقانی، حمید؛ اکبر زاده، فاطمه؛ خوش فر، غلامرضا و ربانی، رسول. (۱۳۹۰)، «بررسی تأثیر سرمایه اقتصادی بر شادی جوانان»، فصلنامه علمی پژوهشی راهبرد فرهنگ، سال چهارم، شماره ۱۲-۱۳: ۱۵۹-۱۸۲.

۱۰۰ | فصلنامه علمی برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، سال دوازدهم، شماره ۴۸، پاییز ۱۴۰۰

- رشیدی کوچی، فریده؛ نجفی، محمود و محمدی فر، محمدعلی. (۱۳۹۵)، «نقش سرمایه‌های روان‌شناختی مثبت و عملکرد خانواده در پیش‌بینی شادکامی در دانش‌آموزان دبیرستانی»، پژوهش‌نامه روان‌شناسی مثبت، سال دوم، شماره ۳: ۷۹-۹۵.
- سادات چاوشی، منصوره؛ یزدی، سیده منور و حسینیان، سیمین. (۱۳۹۷)، «تدوین الگوی بومی خانواده شادی محور با استفاده از نظریه مبنایی»، فصلنامه فرهنگی- تربیتی زنان و خانواده، سال سیزدهم، شماره ۴۴: ۷-۲۶.
- سجودی، عادل؛ معصومی راد، رضا؛ آوردیده، سولماز و عبدی، فرزین. (۱۳۹۴)، بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر رضایت از زندگی (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه پیام نور واحد شفت)، رویش روان‌شناسی، سال چهارم، شماره ۱۲: ۱۹-۳۰.
- سراج زاده، سید حسین. (۱۳۷۸)، «نگرش‌ها و رفتارهای دینی نوجوانان تهرانی و دلالت‌های آن برای نظریه سکولار شدن»، نمایه پژوهش، شماره‌های ۹ و ۱۰: ۱۰۵-۱۲۰.
- عابدی، محمدرضا. (۱۳۸۴)، «شادی در خانواده»، تهران: انتشارات مطالعات خانواده.
- عباس زاده، محمد؛ قاسم‌زاده، داود و صالح، نوشین. (۱۳۹۵)، «بررسی ارتباط بین اشکال سرمایه و شادی در بین حاشیه‌نشینان و غیر حاشیه‌نشینان شهر تبریز»، فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، دوره هفتم، شماره ۲۹: ۱۵۷-۱۸۴.
- علی‌پور، احمد، و نوربالا، احمدعلی. (۱۳۸۷)، «بررسی مقدماتی پایایی و روایی پرسشنامه شادکامی آکسفورد در دانشجویان دانشگاه‌های تهران»، مجله روان‌پزشکی و روانشناسی بالینی ایران، دوره پنجم، شماره ۱ و ۲: ۶۶-۵۵.
- عزیززاده اقدم، محمدباقر. (۱۳۹۰)، مطالعه جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر شادی دانشجویان دانشگاه تبریز و ارائه راهکارهایی برای افزایش آن، طرح پژوهشی، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی دانشگاه تبریز.
- غفاری، غلامرضا. (۱۳۸۷)، «سازه سرمایه فرهنگی و منابع مولد آن»، رشد آموزش علوم اجتماعی، دوره دوازدهم، شماره ۲: ۱۲-۲۱.
- فاضلی، محمد. (۱۳۸۲)، مصرف و سبک زندگی، تهران: پژوهشگاه فرهنگ و هنر و ارتباطات، چاپ اول.

- فیتز پتريک، تونی. (۱۳۸۱)، نظریه رفاه؛ سیاست اجتماعی چیست؟، ترجمه: هرمز همایون پور، تهران: گام نو.
- قاسم‌زاده، داود. (۱۳۹۰)، بررسی رابطه بین سرمایه اجتماعی درون گروهی و برون گروهی با شادی در بین شهروندان شهر تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی تهران، گروه مدیریت رفاه اجتماعی.
- کرمانی مامازندی؛ زهرا، اکبری بلوطبنگان، افضل و محمدی فر، محمدعلی. (۱۳۹۸)، آزمون مدلی برای تبیین شادکامی بر اساس سازگاری زناشویی و رضایت از زندگی: نقش واسطه‌ای بخشش»، روان‌شناسی خانواده، دوره ششم، شماره ۲: ۲۹-۴۲.
- کیا، علی‌اصغر و امیری، رقیه. (۱۳۹۲)، «بررسی میزان نشاط اجتماعی و عوامل مرتبط با آن در بین شهروندان ۱۵-۶۴ سال شهر اهواز»، فصلنامه برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، دوره پنجم، شماره ۱۵: ۱۲۹-۱۶۷.
- کیخسروی بیگ زاده، زهره؛ رضایی، آذرمیدخت و خالویی، یعقوب. (۱۳۹۴)، «رابطه حمایت اجتماعی و رضایت از زندگی با شادکامی در سالمندان ساکن منازل شخصی شهر شیراز»، سالمند، دوره دهم، شماره ۲: ۱۷۲-۱۷۹.
- مظفر، حسن. (۱۳۷۹)، «اثر نشاط روحی بر شکوفایی خرد»، تربیت، شماره ۷: ۱۲-۱۵.
- موسوی، میر طاهر و قاسم‌زاده، داود. (۱۳۹۷)، جامعه‌شناسی شادی، تهران: نشر آگاه.
- موسوی، میر طاهر و محمدی، محمدعلی. (۱۳۸۸)، مفاهیم و نظریه‌های رفاه اجتماعی، تهران: نشر دانژه.
- نصرتی نژاد، فرهاد؛ سخایی، ایوب و شریفی، حجت. (۱۳۹۴)، «مطالعه رابطه بین سرمایه اجتماعی جوانان و میزان شادکامی آنان»، فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی - فرهنگی، دوره چهارم، شماره ۲: ۱۴۳-۱۶۷.
- نوفرستی، اعظم. (۱۳۹۷)، نشاط اجتماعی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- هزارجریبی، جعفر و آستین فشان، پروانه. (۱۳۸۸)، «بررسی عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی (با تأکید بر استان تهران)»، جامعه‌شناسی کاربردی، دوره بیستم، شماره ۱: ۱۱۹-۱۴۶.
- هزارجریبی، جعفر و صفری شالی، رضا. (۱۳۸۹)، «بررسی مفهوم شادکامی اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی در استان مرکزی)»، برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، دوره اول، شماره ۳: ۳۱-۷۲.

- Bartolini, Stefano, and Sarracino, Francesco. (2014). "Happy for how long? How social capital and economic growth relate to happiness over time." *Ecological Economics*, 108, 242–256.
<https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2014.10.004>
- Bauman, Zygmunt. (2009). *The Art of Life*, Cambridge CB2 1UR, UK: Polity Press.
- Chitchai, Nanthaporn, Senasu, Kalayanee, and Sakworawich, Arnond. (2018). "The moderating effect of love of money on relationship between socioeconomic status and happiness." *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 41(2): 336-344.
- Edraki, Mitra, Rambod, Masoume, and Molazem, Zahra (2018). "The effect of coping skills training on depression, anxiety, stress, and self-efficacy in adolescents with diabetes: A randomized controlled trial." *International journal of community based nursing and midwifery*, 6(4), 324-329.
- Feldman, David B and Kubota, Maximilian. (2014). "Hope, self-efficacy, optimism, and academic achievement: Distinguishing constructs and levels of specificity in predicting college grade-point average." *Learning and Individual Differences*, 37, 210-216.
- Helliwell, John F. and Barrington-Leigh, Christopher P. (2010). *How much is social capital worth?* NBER working papers, Working Papers N 16025, National Bureau of Economic Research.
- Helliwell, John F., and Putnam, Robert D. (2004). "The social context of well-being." *Philosophical Transactions of the Royal Society London, Series B, Biological Sciences*, 359(1440), 1435–1446. <http://papers.ssrn.com>.
- Kamthan, Shivam, Sharma, Saurabh, Bansal, Rahul, Pant, Bhawna, Saxena, Parul, Chansoria, Shivakshi, and Shukla, Arvind. (2019). "Happiness among second year MBBS students and its correlates using Oxford Happiness Questionnaire." *Journal of oral biology and craniofacial research*, 9(2), 190–192. <https://doi.org/10.1016/j.jobcr.2018.06.003>
- Khosrojerdi, Zahra, Tagharobi, Zahra, Sooki, Zahra, and Sharifi, Khadijeh. (2018). "Predictors of happiness among Iranian nurses." *International Journal of Nursing Sciences*, 5 (3), 281-286.
- Kim, Eun Man, Yang, Young Hee, Lee, Haeyoung, and Yu, Mi. (2016). "Factors influencing subjective happiness in Korean nursing students." *Journal of Korean Academic Society of Nursing Education*, 22(3), 294-302.
- Kim, Gyung Hee, and Kim, Kye Ha. (2012). "Factors related to happiness in first year women nursing students." *Journal of Korean Academy of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 21(2), 149–157.

- Leung, Ambrose, Kier, Cheryl, Fung, Tak, Fung Linda, and Sproule, Robert. (2010). "Searching for Happiness: The Importance of Social Capital." *Journal of Happiness Studies*, 12, 443-462, Doi:10.1007/s10902-010-9208-8.
- Lyubomirsky, Sonja, and Layous, Kristin. (2013). "How Do Simple Positive Activities Increase Well-Being?." *Current Directions in Psychological Science*, 22(1), 57-62. <https://doi.org/10.1177/0963721412469809>
- Mathew, Jaya, Dunning, Claire, Coats, Charlotte, and Whelan, Thomas. (2014). "The mediating influence of hope on multidimensional perfectionism and depression." *Personality and Individual Differences*, 70, 66-71.
- Nemati, Shahrooz, and Mehdipour Maralani, Farnaz. (2016). "The Relationship between Life Satisfaction and Happiness: The Mediating Role of Resiliency." *International Journal of Psychological Studies*, 8(3), 194-201.
- Sariçam, Hakan. (2014). "Subjective Happiness and Hope." *Universitas Psychologica*, 14(2), 685-694.
- Snyder, C. Richard. (2000). *Handbook of hope: theory, measures, and applications*, San Diego, CA: Academic Press.
- Thimm, Jens C. (2010). "Personality and early maladaptive schemas: A five-factor model perspective." *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 41, 373-380.
- Van Landeghem, Bert, Vandeplass, Anneleen. (2018). "The relationship between status and happiness: Evidence from the caste system in rural India." *Journal of Behavioral and Experimental Economics (formerly The Journal of Socio-Economics)*, Elsevier, 77(C), 62-71.
- Veenhoven, Ruut. (2010). "How universal is happiness. In: Diener Ed, Kahnemann Daniel, Helliwell John F. (eds)." *International Differences in Well-Being*, Oxford University Press, New York, ISBN-13: 978-0-19-973273-9.
- Zhu, Jing, and Fan, Yingling. (2018). "Commute happiness in Xi'an, China: Effects of commute mode, duration, and frequency." *Travel behavior and society*, 11, 43-51.